

РОЗВИТОК АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМЕНШЕННЯ ІМПОРТОЗАЛЕЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Якубова К.Р.

Науковий керівник – Наумов М.С., канд. екон. наук, доцент

Економіка України характеризується значною імпортозалежністю: за даними Державної служби статистики України, імпортна квота у 2018 році складала 48,5 %, що значно перевищувало середньосвітовий рівень. Основна товарна група імпорту – «палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки» – становить 21 % від загально обсягу імпорту товарів та послуг. Високий рівень розглянутих показників у поєднанні з обмеженістю природних ресурсів в Україні створює загрозу енергетичній безпеці країни. Зменшення імпортозалежності є одним із ключових пріоритетів Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність». У цьому документі прогнозується зниження частки імпортних компонентів у загальному первинному постачанні енергії до менше, ніж 33 % у 2025-2035 роках. Досягти цього передбачається шляхом розвитку відновлюваних джерел енергії, збільшенню власного видобутку природного газу, енергозбереженню та підвищенню енергоефективності з дотриманням високих екологічних стандартів. Найбільш перспективним напрямом, на нашу думку, є розвиток відновлюваних джерел енергії. На користь «зеленої» енергії можна навести такі аргументи, як покращення екологічної ситуації та збільшення тривалості життя, стрімке зниження вартості технологій, швидке інноваційне оновлення основних фондів.

Головною перевагою використання відновлюваних джерел енергії є чисте довкілля. Досвід провідних країн свідчить про наявність низки показників, які корелюють з тривалістю життя. Серед них – екологічна ситуація. Наприклад, Швейцарія посідає перше місце за тривалістю життя. Ця країна має кращу екологічну ситуацію, багато в чому завдяки високому рівню використання відновлюваних джерел енергії. Також важливим чинником розвитку «зелених» технологій є стрімке зниження їх вартості. Гідроенергетика та геотермальна енергія є конкурентоспроможними протягом тривалого періоду. Технологічний прогрес та збільшення інвестицій в інновації призвели до істотних зрушень в технологіях отримання струму з енергії сонця та вітру. Протягом останніх десяти років вартість електроенергії із сонячної енергії знизилась на 73 %, із вітрової – на 22 %. Усе це дозволяє відновлюваним джерелам енергії конкурувати з традиційними джерелами без додаткового субсидування. Нарешті, «зелені» технології в енергетиці

дозволять оновити основні фонди. Наприклад, вітчизняна енергетика характеризується критично зношеними та застарілими основними фондами. Зокрема, середній вік об'єктів теплової генерації становить 48 років. Отже, енергетична трансформація призведе не тільки до заміни одного джерела іншим, а й до економічної та індустріальної трансформації.

Активізація переходу на відновлювані джерела енергії в світі обумовлена системною повторюваністю нафтових криз, складними політичними відносинами з країнами-постачальниками енергоресурсів, а також виходом на цей ринок потужних інвесторів з інноваційних галузей (Apple, Microsoft, Google, SolarCity). Україна не залишилась осторонь загальносвітової тенденції, але виробництво енергії з відновлюваних джерел енергії, яке розпочалось в нашій країні понад десять років тому, досі залишається на стадії розвитку. Значною мірою така ситуація пояснюється тим, що запровадження «зеленого» тарифу, яке у світі використовується для заохочення населення виробляти електроенергію з альтернативних джерел, в Україні мало на меті збагачення вузького кола осіб. Крім того, у 2013 році в інтересах конкретних гравців ринку було запроваджено норму, за якою 50% обладнання, необхідного для будівництва електростанцій, має бути вироблено в Україні. Це рішення призвело до скорочення іноземних інвестицій у галузь на кілька років. Разом із тим, були і позитивні зрушення: за короткий період Україна виявилася лідером галузі виробництва енергії з відновлюваних джерел на пострадянському просторі, зокрема, сонячна електростанція, побудована в Криму, стала однією з найпотужніших у Європі.

Події 2014 року здійснили потужний негативний вплив на ринок відновлюваної енергетики, який пережив анексію найбільш привабливої зони для будівництва сонячних електростанцій – Криму, економічну кризу, стрімку девальвацію гривні та запізнілу реакцію на приведення «зеленого» тарифу до нового курсу валюти. Як наслідок, значна кількість інвесторів залишила ринок, а більшість проєктів були призупинені. Урятувати галузь дозволила лише співпраця з міжнародними фінансовими установами. Але вже у наступному 2015 році відбулись позитивні законодавчі зміни: унормували тариф до середнього європейського рівня, скасували норму про місцеве обладнання, надали додаткову підтримку біоенергетиці, «зелений» тариф поширили на вітрогенерацію. Ці зміни зрушили ринок з мертвої точки, зокрема, відбулось нове надходження іноземних інвестицій. Почався новий етап розвитку відновлюваних джерел енергії.